

Ю.О. Бровкіна, канд. екон. наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Розвиток ринкових механізмів значно посилює вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств. Сучасні підприємства працюють в умовах значної невизначеності зовнішнього оточення, що викликає необхідність майже щоденного діагностування його фінансового стану. Важливе методологічне значення в такому випадку отримує розробка та впровадження ефективних методів оцінки фінансової безпеки підприємств, що в жорстких конкурентних умовах дозволить їм функціонувати та розвиватися на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями в галузі оцінки фінансової складової діяльності підприємств присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як В.О. Ареф'єва, О.І. Барановський, І.А. Бланк, К.С. Горячев, С.Н. Ілляшенко, О.І. Кириченко, Г.О. Портнов, О.О. Терещенко та ін.

Слід відмітити, що існуючі підходи до оцінки фінансової безпеки головним чином розповсюджуються на макрорівень, і значно менше праць присвячено питанням оцінки фінансової безпеки мікрорівня. Думки вчених в площині методичних підходів суттєво відрізняються, що створює додаткові перешкоди на шляху до пошуку розв'язання даної проблеми, та вимагає її подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є вивчення сучасних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства та визначення їх переваг і недоліків.

Виклад основного матеріалу досліджень. Існуючі в науковій літературі методичні підходи до оцінки фінансової безпеки підприємства можна структурувати наступним чином – методичні підходи що базуються на: співставленні оціночних коефіцієнтів з граничними показниками; оцінці фінансового стану підприємства (методики до оцінки ймовірності банкрутства, методики управління фінансовою стійкістю підприємства); побудові економетричних моделей; розрахунку інтегрального показника; виділенні одного або декількох оціночних показників.

Вчені Ареф'єва О.В. та Кузенко Т.Б. пропонують оцінювати рівень

фінансової безпеки підприємства на базі аналізу співставлення індикаторів фінансової безпеки з їх граничними значеннями. На підставі означених показників виділяють п'ять рівнів фінансової безпеки [1, с. 102]. Така методика не є достатньо універсальною, оскільки граничні значення індикаторів можуть відрізнятися у різних сферах економічної діяльності, значення загроз в такому підході не діагностується.

Методики присвячені оцінці фінансової безпеки з позиції фінансового стану підприємства проводять на основі аналізу ліквідності активів, платоспроможності і кредитоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності і рентабельності підприємства. Характеристика підприємства за такими напрямкам дозволяє дати оцінку його фінансового стану і фінансових ресурсів [2, с. 348]. На нашу думку, такий підхід має комплексний характер, оскільки об'єктами його дослідження виступають найважливіші чинники діяльності підприємства, які мають безпосередній вплив на забезпечення та підтримку його фінансової безпеки. Однак, цю перевагу можна розглядати і як недолік, тому що всеосяжне вивчення фінансової діяльності підприємства можна ототожнити з оцінкою ефективності його фінансової діяльності, в такому випадку втрачається саме бачення фінансової безпеки.

У світовій практиці достатньо поширеними є методики оцінки фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства інтерпретовані у вигляді економетричних моделей. Найпоширенішою з них є оцінка імовірності банкрутства на основі Z-рахунку Альтмана. В Україні яскравий представник даного підходу О. Терещенко, який представив дві універсальні дискримінантні моделі: перша включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей; друга містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями [3, с. 40].

Моделі О.Терещенка мають значні переваги над традиційними методиками: по-перше, зручність у застосуванні; по-друге, створення на основі вітчизняних статистичних даних; по-третє, враховуються галузеві особливості. Але даний підхід також не позбавлений недоліків, найвагомішими з них є наступні: статистична інформація про результати діяльності підприємств, що подається до державних органів статистики, може відрізнятися від реального стану речей на підприємстві (подвійна бухгалтерія); модель може з часом втрачати свою актуальність, оскільки виявляються нові умови функціонування підприємств.

Н.Є. Гришко пропонує використовувати в оцінці фінансової безпеки інтегральні показники [4]. Підходи побудовані на розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки дозволяють врахувати систему індикаторів з різних сфер діяльності підприємства. Разом з цим

результат розрахований за допомогою даного підходу може бути достатньо усереднений, оскільки швидкість темпів зростання по одним показникам може перекивати швидкість темпів скорочення по іншим, що в результаті призведе до зниження достовірності отриманих результатів.

Деякі вчені вважають, що в якості критерію оцінки достатньо обрати один найвагоміший. К.С. Гарячева вважає, що основним критерієм виступає чистий прибуток підприємств, на базі якого будується вся система оціночних індикаторів фінансової безпеки [5]. Схожої думки дотримується М.М. Єрмошенко. Оскільки прибуток є фінансовим показником, логічно припустити, наявність прибутку, обсяги якого забезпечують розвиток підприємства, є критерієм оцінки і найважливішою складовою економічної безпеки, а саме – фінансової [6]. С.М. Ільяшенко пропонує брати за основу оцінки фінансової безпеки підприємства оцінку його фінансової стійкості, в якій основним критерієм визначає достатність оборотних активів (власних або позикових) для здійснення виробничо-збутової діяльності [7]. Безумовною перевагою таких підходів є простота у застосування. Разом з тим, такі підходи є достатньо вузькими, оскільки, наприклад, абсолютна величина прибутку підприємства не є інформативною, а оборотні активи віддзеркалюють лише виробничу сторону діяльності підприємства та не надають повної картини його фінансової діяльності.

Висновки. З проведеного дослідження випливає, що універсальної методики оцінки фінансової безпеки підприємства не існує. Тому, на нашу думку, стане доцільним визначення основних характеристик до створення методичного підходу оцінки фінансової безпеки серед яких можна виділити: незначну кількість оціночних показників; здатність швидкого проведення оцінки фінансової безпеки; урахування розмірів підприємства з позиції адаптації оціночного підходу до його статистичної звітності; урахування належності підприємства до певної галузі промисловості з визначенням її «вузьких місць»; узгодження методичного підходу з урахуванням часових розходжень, тобто нівелювання втрати її актуальності. Суттєвим зауваженням розглянутих методик є також те, що більшість з них розглядають фінансову безпеку як статичну величину. Вважаємо, що до оцінки фінансової безпеки підприємства необхідно підходити з точки зору процесу, тоді «оцінка фінансової безпеки підприємства» перетворюється на «оцінку забезпечення фінансової безпеки підприємства».

Бібліографічний список: 1. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва,

- Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98–103.
2. Портнова Г.О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г.О. Портнова, В.М. Антоненко // Зб. наук. праць Нац. ун-ту державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 347-357.
3. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління підприємстві: Монографія. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 268 с.
4. Гришко Н.Є. Методичні аспекти оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства / Н.Є. Гришко // Регіональні перспективи. – 2002. – № 1. – С. 112–115.
5. Горячева К.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 9.
6. Єрмошенко М.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства / М.М. Єрмоленко, К.С. Горячева, А.М. Ашуєв. – К.: Національна академія управління 2005. – 78 с.
7. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12–19.

Ю.А. Бровкина. Методические подходы к оценке финансовой безопасности предприятий. В статье проводится изучение методических подходов к оценке финансовой безопасности предприятия. Разработанные методы оценки финансовой безопасности на уровне предприятия являются достаточно разнообразными и дискуссионными, что связано с большим количеством показателей (индикаторов), необходимых для учета при построении целостной картины финансового состояния предприятия. Мнения ученых в плоскости методических подходов существенно отличаются, что создает дополнительные препятствия на пути к поиску решения данной проблемы, и требует ее дальнейшего изучения.

Brovkina J. Methodological approaches to assessing the financial security of enterprises. The study of methodical approaches to assessing the financial security of the enterprise is conducted. The subject of study in this article are methods of assessing the financial security of enterprises. The aim of the article is systematize modern approaches to assessing the financial security of enterprises and identify their advantages and disadvantages. Methodological basis of research is the modern economic theory and methodology for the development of the national economy. Logical and comparative approaches to the study used in the article. Synthesis of the main characteristics inherent to the estimation of financial safety of the enterprise is the result of the study.